

Praca za granicą

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 14 stycznia 2016 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Dane GUS wskazują, że w roku 2015 po raz kolejny – po spadku liczby migrantów w latach 2008–2010 – zarejestrowano wzrost liczby Polaków czasowo przebywających za granicą¹. Jednak skala tego wzrostu była już mniejsza niż w roku poprzednim. GUS szacuje, że pod koniec 2015 roku poza granicami kraju czasowo przebywało 2 397 000 obywateli Polski na stałe mieszkających w kraju – o 77 tys. więcej niż w 2014 roku.

W październiku br. po raz kolejny badaliśmy doświadczenia migracyjne Polaków², przy czym, siłą rzeczy, sondowaliśmy opinie tych, którzy w przeszłości przez krótszy czy dłuższy okres pracowali za granicą, ale powrócili do kraju, obecnie na stałe mieszkają w Polsce oraz w trakcie realizacji badania przebywali w kraju. Należy zatem zastrzec, że prezentowanych niżej deklaracji i opinii nie należy traktować jako danych dotyczących wszystkich emigrantów. Interesowało nas także deklarowane przez mieszkańców Polski zainteresowanie pracą za granicą, może to bowiem wskazywać, jak kwestia migracji będzie się kształtować w najbliższej przyszłości.

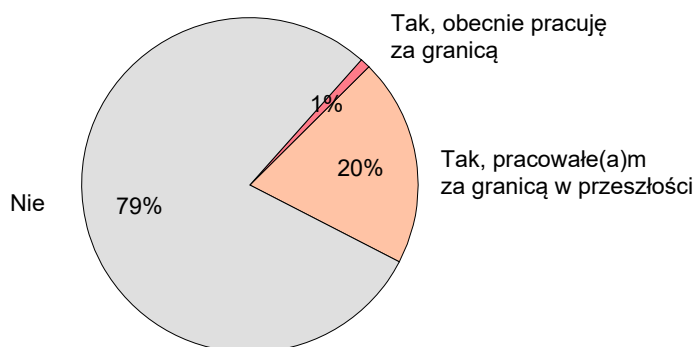
DOŚWIADCZENIE MIGRACYJNE

Z deklaracji badanych wynika, że co piąty dorosły Polak na stałe mieszkający w kraju w przeszłości przynajmniej raz pracował zarobkowo za granicą (20%). Jeden na stu (1%) pracuje tam nadal (choć w trakcie badania przebywał w Polsce).

¹ *Informacje o rozmiarach i kierunkach czasowej emigracji z Polski w latach 2004–2015*, GUS, wrzesień 2016.

² **Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (317) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 8–19 października 2016 roku na liczącej 937 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.**

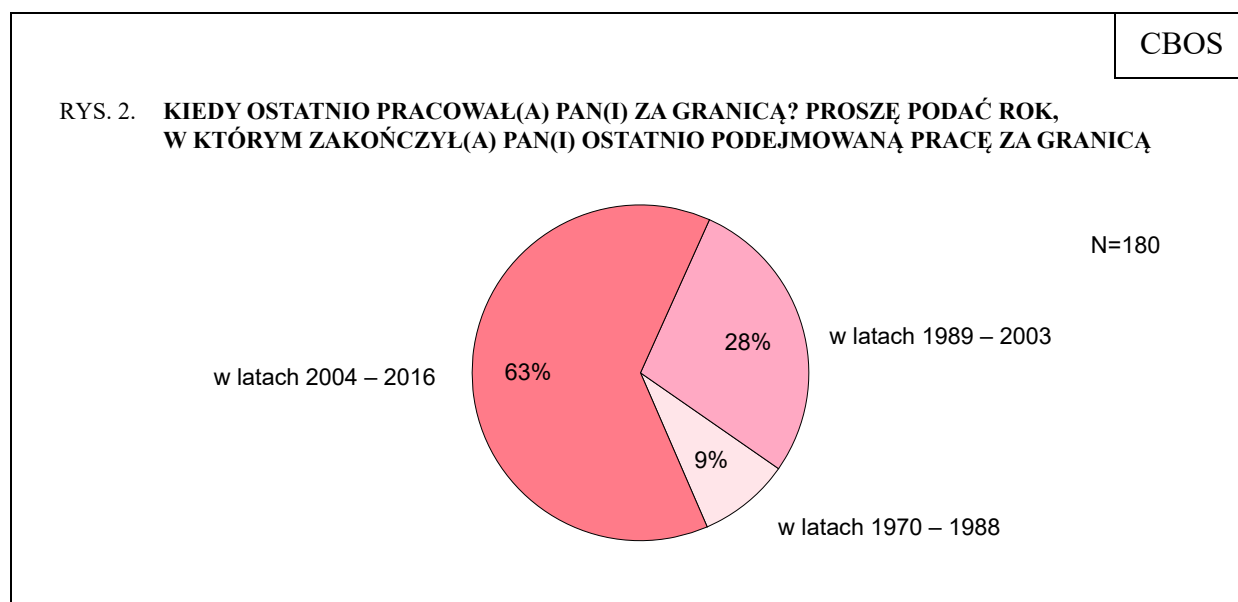
RYS. 1. CZY W PRZESZŁOŚCI PRACOWAŁ(A) PAN(I) ZA GRANICĄ LUB BYĆ MOŻE PRACUJE PAN(I) TAM OBECNIE?

Migracja zarobkowa jest zjawiskiem trwale wpisanym we współczesną historię Polski. Niewątpliwie jednak momentem przełomowym w tym kontekście było wejście Polski do UE i pojawienie się na szeroką skalę możliwości legalnej pracy poza granicami kraju.

Co jedenasty badany pracujący w przeszłości za granicą (9%) ma doświadczenia wyłącznie z czasów PRL, a więc z okresu, gdy oficjalne wyjazdy do pracy były licencjonowane przez państwo – do pracy za granicą można było wyjechać jedynie za pośrednictwem wyspecjalizowanych instytucji (jak np. Przedsiębiorstwo Handlu Zagranicznego Polservice). Tego typu kontrakty dostępne były tylko dla nielicznych i powodowały konieczność „składania danin” na rzecz państwa. Wyjazdy mogły też wiązać się z pracą nielegalną – Polacy bardzo często podejmowali pracę na czarno podczas wyjazdów określanych oficjalnie jako turystyczne. Praca za granicą wymuszała niekiedy konieczność wyjazdu z kraju na stałe. Niektórzy peerelowscy nielegalni emigranci powrócili do Polski dopiero po zmianie systemu politycznego.

Kolejne 28% to osoby, które pracowały poza granicami kraju w latach 1989–2003, a więc już po zmianie ustroju, kiedy to dzięki otwarciu granic powstały szersze możliwości zarobkowania w innych krajach, ale jeszcze przed wejściem Polski do UE i otwarciem unijnych rynków pracy dla polskich pracowników. W sumie zatem tylko niespełna dwie piąte badanych (37%), którzy deklarują, że w przeszłości pracowali za granicą, ma doświadczenia wyłącznie z okresu poprzedzającego wejście Polski do UE – osoby te od 2004 roku nie podejmowały już pracy poza granicami kraju. Natomiast większość migrantów zarobkowych na stałe mieszkających i aktualnie przebywających w kraju (63%) to osoby pracujące za granicą po akcesji Polski do UE.

W ciągu ostatnich dziesięciu lat za granicą pracował lub obecnie tam pracuje co ósmy Polak aktualnie przebywający w kraju (12%).

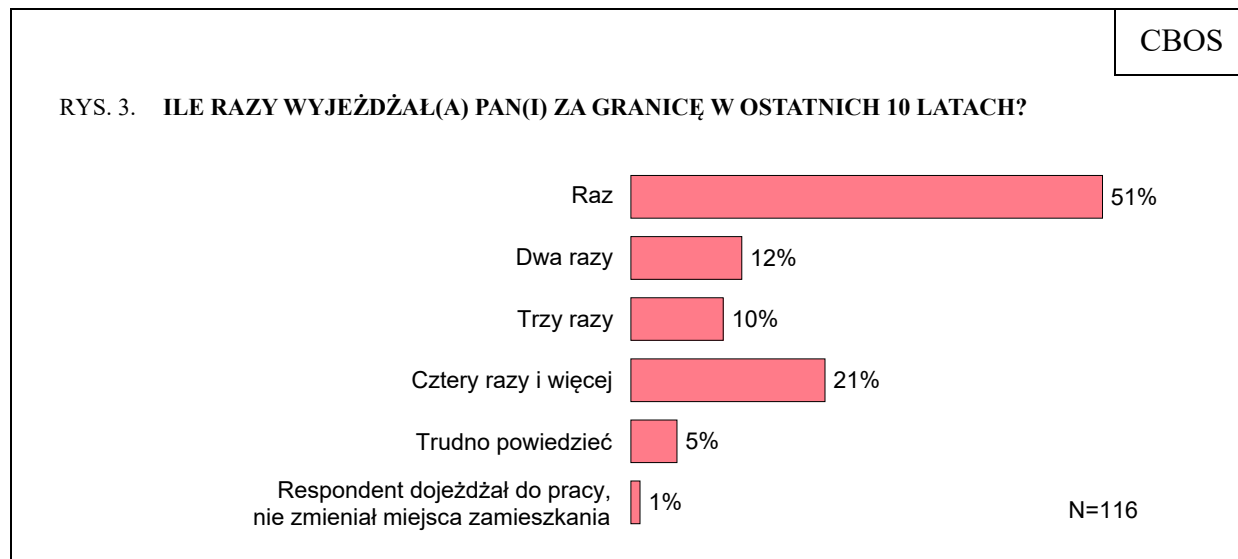
Tabela 1

Praca za granicą w ostatnim dziesięcioleciu	Wskazania respondentów według terminów badań										
	I 2007	IX–XI 2007	X 2008	X 2009	X 2010	X 2011	X 2012	XI 2013	XI 2014	X 2015	X 2016
	w procentach										
Obecnie pracuję za granicą		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Pracowałem(a)m za granicą w przeszłości	10	9	9	11	10	11	10	13	11	16	11
Nie pracowałem(a)m za granicą w ostatnim dziesięcioleciu	90	90	90	88	89	88	89	86	88	83	88

Doświadczenia takie częściej są udziałem mężczyzn niż kobiet (odpowiednio 14% i 10%). Do pracy najczęściej wyjeżdżali lub obecnie pracują za granicą ludzie młodzi. Z racji wieku i badanego tu okresu ostatnich dziesięciu lat, doświadczenia takie zdecydowanie najczęściej deklarują ankietowani mający 25–34 lata (27%), rzadziej zaś młodszy respondenci – liczący sobie dziś od 18 do 24 lat (14%), którzy przez większość analizowanego okresu byli niepełnoletni. Na podobnym poziomie kształtują się odsetki badanych w wieku od 35 do 44 lat (13% deklarujących podejmowanie pracy zarobkowej za granicą), ale już w kolejnych kohortach wiekowych odsetek ten maleje (zob. tabele aneksowe).

Poza granicami kraju częściej niż przeciętnie pracowali lub obecnie pracują osoby legitymujące się wykształceniem wyższym (19%) i średnim (15%), a spośród grup społeczno-zawodowych – respondenci prowadzący samodzielną działalność gospodarczą (28%), robotnicy niewykwalifikowani (23%), pracownicy usług (23%) i – w dalszej kolejności – osoby bezrobotne (18%). Doświadczenia z pracą za granicą podobnie często deklarują mieszkańcy wsi (13%) i miast, z wyjątkiem największych aglomeracji (powyżej 500 tys. ludności), wśród których odsetek ten jest relatywnie najniższy (9%). Należy jednak jeszcze raz podkreślić, iż badanie jest reprezentatywne wyłącznie dla osób mieszkających w Polsce, które podejmowały lub podejmują pracę za granicą jedynie okresowo czy sezonowo lub też powróciły do kraju po dłuższym pobycie na emigracji. Pozwala to zatem co najwyżej na ocenę potencjału migracyjnego społeczeństwa, nie daje zaś pełnego obrazu polskiej emigracji z ostatnich dziesięciu lat.

Najwięcej – nieco ponad połowa badanych, którzy w ostatnim dziesięcioleciu pracowali za granicą – wyjeżdżało do pracy tylko raz (51%). Mniej więcej co ósmy wyjeżdżał dwukrotnie (12%), co dziesiąty trzykrotnie (10%), a nieco ponad jedna piąta – co najmniej cztery razy (21%).

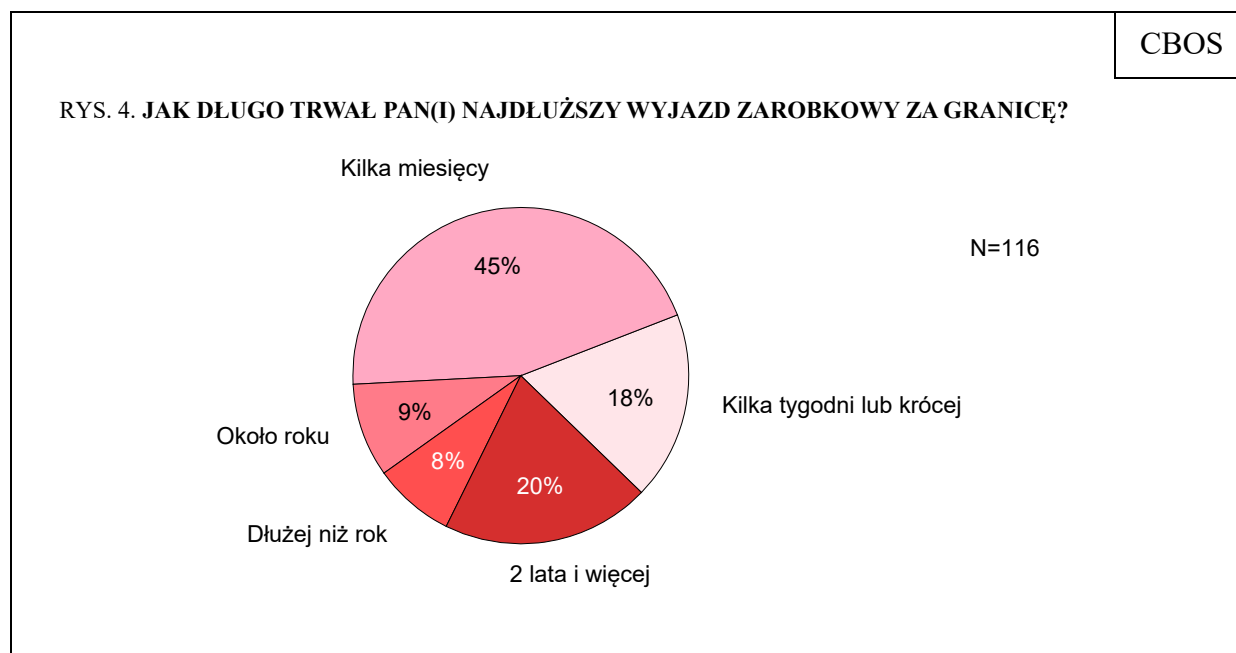
W porównaniu z deklaracjami sprzed dwóch lat wśród badanych w tym roku migrantów obserwujemy swoiste rozwarstwianie, jeśli chodzi o częstotliwość wyjazdów. Więcej osób niż w 2014 roku ma tylko pojedyncze doświadczenia z pracą za granicą – ci badani wyjechali, wrócili i już więcej nie podejmowali tego typu prób. Nieco większą grupę niż dwa lata temu stanowią też osoby, które wyjeżdżały do pracy co najmniej cztery razy – a więc, jak

można sądzić, ich doświadczenie czy kontakty umożliwiły im kilkakrotne zatrudnienie się z granicą. Być może są to ankietowani, dla których sezonowe czy okresowe wyjazdy do pracy stanowią istotną część ich aktywności zawodowej i regularny sposób zarobkowania. Zmiana ta jest jednak niewielka (wzrost o 3 punkty procentowe).

Tabela 2

Ile razy wyjeżdżał(a) Pan(i) za granicę w ostatnich 10 latach?	Deklaracje badanych według terminów badań	
	X 2014 N=114	X 2016 N=116
	w procentach	
Raz	45	51
Dwa razy	20	12
Trzy razy	15	10
Cztery razy i więcej	17	21
Trudno powiedzieć	3	5
Respondent dojeżdżał do pracy, nie zmieniał miejsca zamieszkania	-	1

Z deklaracji badanych wynika, że w przypadku większości pracujących za granicą w ostatniej dekadzie były to głównie wyjazdy krótkookresowe. Najczęściej zatrudniano się na nie dłużej niż kilka miesięcy (45%). W przypadku niespełna jednej piątej respondentów najdłuższy okres zatrudnienia nie przekraczał kilku tygodni (18%). Na dłuższy czas – od około roku do dwóch lat – wyjeżdżało do pracy 17% badanych, dalsza jedna piąta (20%) pracowała za granicą dwa lata lub dłużej.

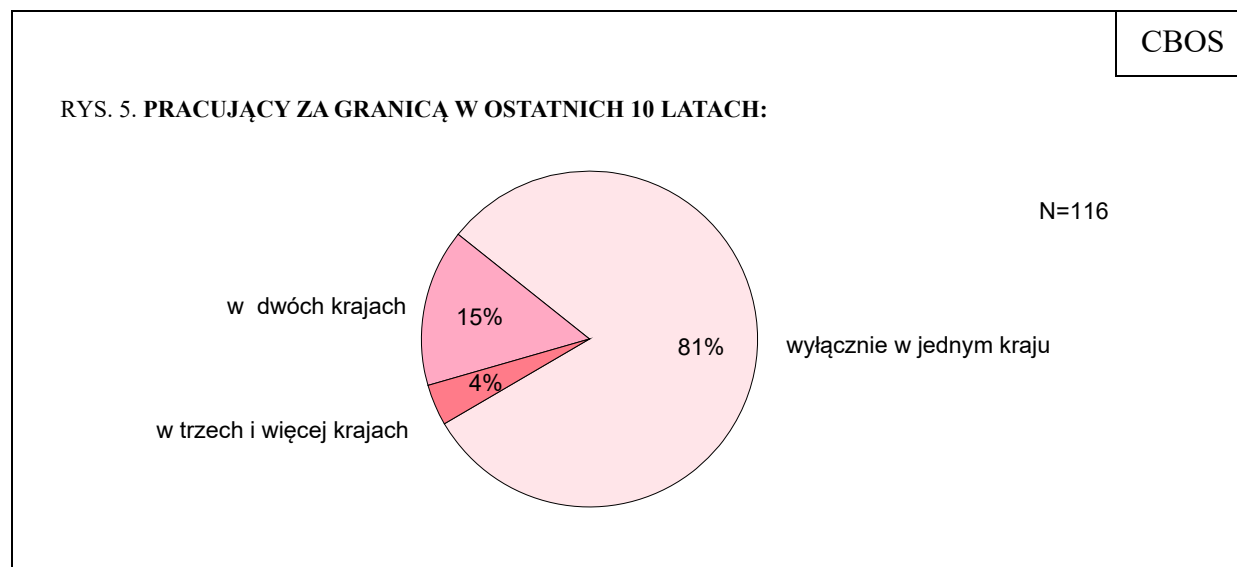
Z porównania tegorocznych deklaracji badanych i tych składanych przed rokiem wynika, że niewiele się pod tym względem zmieniło. Nic nie wskazuje też, by ostatni rok był w jakikolwiek sposób wyjątkowy, jeśli chodzi o ewentualne powroty rodaków do kraju po okresie dłuższej emigracji. W stosunku do października ubiegłego roku nie zwiększyły się znacząco odsetki badanych deklarujących dłuższy niż roczny pobyt za granicą.

Tabela 3

Jak długo trwał Pan(i) najdłuższy wyjazd zarobkowy za granicę?	Deklaracje badanych według terminów badań	
	X 2015	X 2016
	w procentach	
Kilka tygodni lub krócej	14	18
Kilka miesięcy	50	45
Około roku	10	9
Dłużej niż rok	7	8
2 lata i więcej	19	20

KIERUNKI WYJAZDÓW

W przypadku ogromnej większości migrantów celem wyjazdów zarobkowych – bez względu na ich liczbę – jest jeden kraj. Ponad cztery piąte badanych mających doświadczenia migracyjne z okresu ostatnich 10 lat pracowało tylko w jednym kraju (81%). Zaledwie co siódmy ankietowany wyjeżdżał w celach zarobkowych do dwóch różnych państw (15%), a tylko 4% pracowało w co najmniej trzech krajach.

Najpopularniejszymi kierunkami zarobkowych wyjazdów Polaków od lat pozostają Niemcy (41% deklarujących pracę za granicą w ostatnich 10 latach), Wielka Brytania (23%) oraz Holandia (20%). Kolejne miejsca na tej liście – z wyraźnie już jednak mniejszym odsetkiem wskazań – zajmują: Belgia i Irlandia (po 6% wskazań) oraz Stany Zjednoczone, Włochy i Czechy (po 5%). Dla niewielkich grup badanych miejscem pracy były także: Austria, Dania, Norwegia (po 3%) oraz Francja, Hiszpania (po 2%) i Szwajcaria (1%).

Tabela 4

W którym kraju lub w których krajach Pan(i) pracował(a) lub pracuje?	Odpowiedzi osób, które pracują lub w ostatnich 10 latach pracowały za granicą (według terminów badań)									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	w procentach									
Niemcy	46	48	44	39	43	36	36	45	40	41
Wielka Brytania	15	18	16	22	25	21	21	26	25	23
Holandia	8	7	8	9	13	12	9	10	13	20
Belgia	4	2	2	3	2	2	9	9	2	6
Irlandia	5	3	5	3	4	3	2	5	3	6
Czechy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Stany Zjednoczone	6	6	6	4	5	8	5	1	4	5
Włochy	8	10	8	11	8	7	6	4	6	5
Austria	4	3	5	2	1	2	4	3	1	3
Dania	2	1	2	1	1	2	2	3	2	3
Norwegia	3	7	3	1	4	8	3	3	4	3
Francja	5	0	8	3	5	6	6	7	3	2
Hiszpania	3	1	6	7	2	3	3	2	4	2
Szwajcaria	1	2	2	0	1	2	1	0	1	1
Inne państwo	15	15	13	19	10	18	9	12	10	8

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wymienić więcej niż jeden kraj, w którym pracowali

Najbardziej wyraźną zmianą w stosunku do deklaracji z ubiegłych lat jest stosunkowo duży w tym roku odsetek respondentów informujących o pracy w Holandii.

Wypowiedzi respondentów na temat terminów ich ostatnich wyjazdów zarobkowych pozwalają na określenie kierunków tych podróży w trochę krótszym – pięcioletnim horyzoncie czasowym. Nieco inne były bowiem kierunki wyjazdów osób pracujących w ostatnich pięciu latach i tych wyjeżdżających wcześniej – w latach 2006–2011. W pierwszym okresie zdecydowanie największe znaczenie miały wyjazdy do Wielkiej Brytanii. Dla tych, którzy wyjeżdżali (i wrócili) w ostatnich latach (2012–2016) ten kierunek stracił na znaczeniu, a bardziej popularne stały się wyjazdy do Niemiec. Częściej też krajem wyjazdów zarobkowych była Holandia.

Tabela 5

W którym kraju/krajach Pan(i) pracował(a) lub obecnie pracuje?	Deklaracje badanych pracujących za granicą w latach:	
	2006–2011 N=59	2012–2016 N=72
	w procentach	
Niemcy	19	61
Wielka Brytania	36	13
Holandia	14	21
Belgia	4	7
Grecja	3	4
Norwegia	0	4
Szwajcaria	0	3
Włochy	8	3
Czechy	3	2
Dania	1	2
Hiszpania	0	2
Irlandia	9	2
Austria	5	1
Stany Zjednoczone	5	1
Francja	3	0
Inny kraj/kraje	7	9

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wymienić więcej niż jedno kraj, w którym pracowali

Znaczące są też różnice w kierunkach migracji między badanymi, którzy wyjeżdżali do pracy tylko raz, a tymi, którzy podejmowali pracę za granicą co najmniej dwukrotnie.

Wśród osób mających jednorazowe doświadczenie pracy za granicą najwięcej pracowało w Wielkiej Brytanii (30%), a tylko niespełna jedna czwarta – u naszego zachodniego sąsiada (23%). Z kolei celem wielokrotnych wyjazdów zarobkowych zdecydowanie najczęściej są Niemcy – aż 56% badanych co najmniej dwukrotnie wyjeżdżających do pracy za granicę pracowało właśnie u naszego zachodniego sąsiada. W Wielkiej Brytanii co najmniej dwa razy podejmował pracę tylko co ósmy respondent (14%). Więcej osób wielokrotnie pracujących za granicą wyjeżdżało także do Holandii (26%). Zatem Wielka Brytania – główne miejsce docelowe polskich emigrantów w ostatnich latach – wydaje się być dla Polaków przede wszystkim krajem, do którego jedzie się po to, by znaleźć tam pracę i osiaść na stałe. Ci, którym się w Wielkiej Brytanii nie powiodło lub też z innych względów wrócili do Polski, tylko sporadycznie wybierają się tam po raz kolejny. Inaczej jest w przypadku pracy w Niemczech lub Holandii – te kraje znacznie częściej są dla Polaków celem wyjazdów stricte zarobkowych.

Tabela 6

W którym kraju/krajach Pan(i) pracował(a) lub obecnie pracuje? N=116	Liczba wyjazdów do pracy za granicą	
	Wyjeżdżali raz	Wyjeżdżali więcej niż raz
	w procentach	
Niemcy	23	56
Wielka Brytania	30	14
Holandia	13	26
Stany Zjednoczone	2	7
Belgia	4	6
Czechy	3	6
Francja	0	4
Irlandia	9	4
Norwegia	2	4
Włochy	6	4
Dania	1	2
Hiszpania	0	2
Austria	4	1
Grecja	3	0
Szwajcaria	3	0
Inny kraj/kraje	6	9

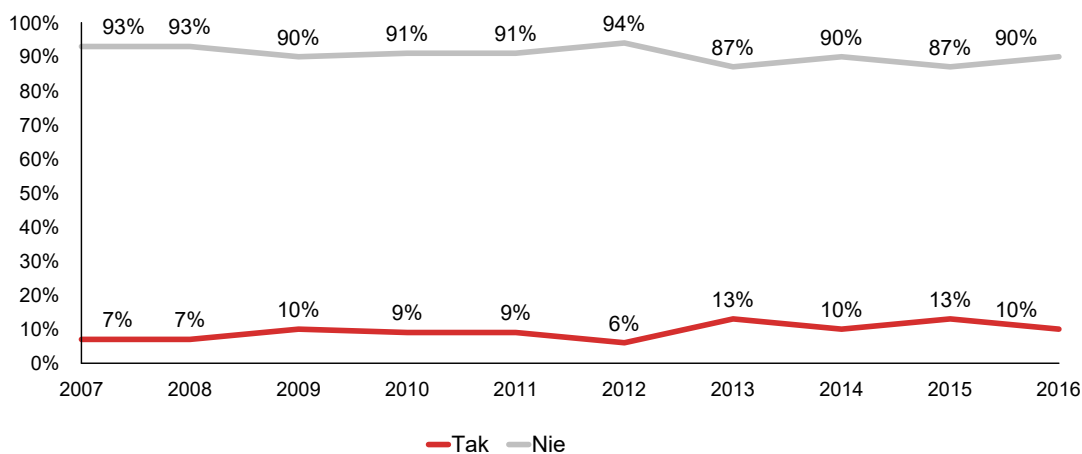
Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wymienić więcej niż jedno kraj, w którym pracowali

DOŚWIADCZENIA PRACY ZA GRANICĄ WŚRÓD CZŁONKÓW GOSPODARSTWA DOMOWEGO

Migracja w poszukiwaniu pracy jest zjawiskiem społecznym mającym wiele aspektów. Z jednej strony rodziny, które mają za sobą takie doświadczenie, często miewają problemy np. z wychowywaniem dzieci, bywają także zagrożone rozbiemem. Z drugiej strony w większości przypadków odnoszą one korzyści ekonomiczne płynące z pracy za granicą któregoś z jej członków.

Według deklaracji badanych, w gospodarstwie domowym co dziesiątego spośród nich (10%) ktoś z domowników obecnie pracuje za granicą.

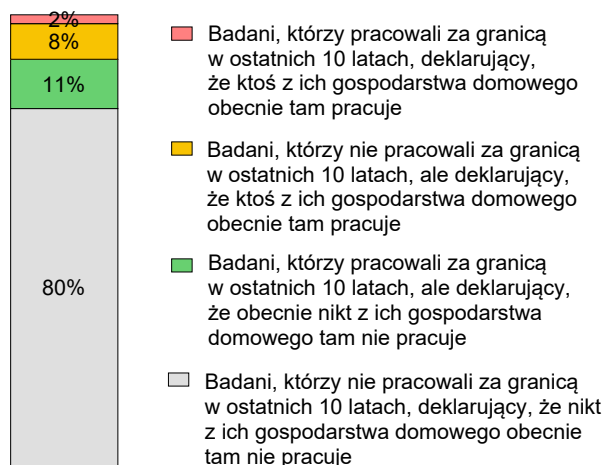
RYS. 6. CZY ZA GRANICĄ PRACUJE KTOŚ INNY Z PANA(I) GOSPODARSTWA DOMOWEGO?

Od roku 2013 odsetek ten kształtuje się na nieco wyższym niż wcześniej poziomie i waha się w granicach 10% –13%.

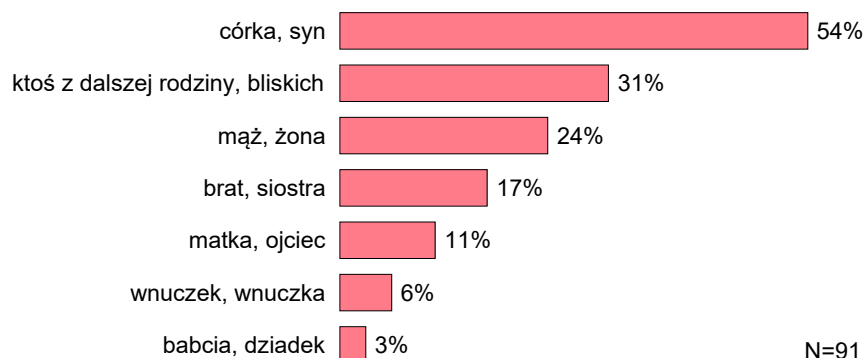
Co piąty dorosły mieszkaniec Polski doświadczył osobiście lub doświadcza pośrednio skutków migracji zarobkowej. Jedna piąta ogółu gospodarstw domowych to gospodarstwa migracyjne, w których albo sami ankietowani w ciągu ostatnich dziesięciu lat wyjeżdżali do pracy za granicę, albo też obecnie pracuje tam któryś z jego członków. Wśród nich najliczniejsze są gospodarstwa jednorazowych migrantów (11%), którzy powrócili już do domu i obecnie nikt z ich rodziny nie pracuje za granicą; 8% to rodziny, z których jedna osoba przebywa obecnie na emigracji zarobkowej. Najmniej liczne są gospodarstwa, w których doświadczenia z pracą za granicą mają dwie osoby i więcej (2%). Jednak zdecydowana większość Polaków (80%) nie wyjeżdżała w ostatnim dziesięcioleciu do pracy za granicę, ani też nikt z ich najbliższych obecnie tam nie pracuje.

RYS. 7. DEKLARACJE DOTYCZĄCE DOŚWIADCZENIA PRACY ZA GRANICĄ RESPONDENTÓW ORAZ PRACY INNYCH CZŁONKÓW GOSPODARSTWA DOMOWEGO POZA KRAJEM

Deklaracje badanych wskazują, że w Polsce migracja ekonomiczna stała się sposobem na usamodzielnienie się ludzi młodych. W ponad połowie gospodarstw migracyjnych za granicą pracują obecnie dzieci – córka lub syn (54%). Przede wszystkim ludzi młodych dotyczą także deklaracje wyjazdu brata lub siostry (17%). Zapewne z innych powodów niż potrzeba usamodzielnienia się do pracy za granicę wyjeżdżają rodzice, matka czy ojciec (11%) lub mąż czy żona (24%) – w tym przypadku główną motywacją są zwykle potrzeby materialne gospodarstwa domowego. W stosunkowo niewielu gospodarstwach migracyjnych za granicą pracują wnuczek lub wnuczka (6%) albo babcia czy dziadek (3%), ale po części może to się wiązać z przeważającym już w Polsce modelem „nuklearnego” gospodarstwa domowego, na które składają się tylko rodzice i dzieci.

RYS. 8. ODSETKI BADANYCH DEKLARUJĄCYCH, ŻE ZA GRANICĄ PRACUJE ICH:

GOTOWOŚĆ DO POSZUKIWANIA PRACY ZA GRANICĄ

Zainteresowanie Polaków podejmowaniem pracy za granicą badamy od 2007 roku. W tym czasie odnotowaliśmy niewielkie różnice w deklaracjach respondentów. Obecnie zainteresowany pracą za granicą i gotowy podjąć jakieś kroki w celu jej zdobycia jest tylko co dwunasty ankietowany (8%) – z tego dwóch na stu deklaruje, że już podjęli jakieś starania w tym kierunku (2%), a kolejne 6% zamierza ubiegać się o pracę za granicą w przyszłości. Równie nieliczni badani skłonni byłiby przyjąć ofertę pracy za granicą, gdyby takową otrzymali, sami jednak nie zamierzają o to zabiegać (6%). Tak jak dotychczas zdecydowana większość ankietowanych (84%) z góry wyklucza możliwość wyjazdu z kraju z zamiarem zatrudnienia się za granicą, a i – być może – w konsekwencji urządzenia sobie tam życia.

Jeśli na podstawie powyższych deklaracji mielibyśmy oceniać aktualny potencjał emigracyjny naszego społeczeństwa – to skłonność do emigracji byłaby najniższa od ośmiu lat. Należy jednak podkreślić, iż obserwowane obecnie zmiany w poziomie deklaracji ankietowanych nie są duże i nie odbiegają znacząco od dotychczas rejestrowanych.

Tabela 7

Czy obecnie jest Pan(i) zainteresowany(a) podjęciem pracy za granicą?	Wskazania respondentów według terminów badań									
	'07	'08	'09	'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16
	w procentach									
Tak, jestem zainteresowany(a) i obecnie staram się o pracę za granicą	2	2	2	2	2	3	4	4	3	2
Tak, jestem zainteresowany(a) i zamierzam w przyszłości starać się o pracę za granicą	8	5	5	6	7	8	10	7	7	6
Tak, był(a)bym zainteresowany(a) podjęciem pracy za granicą, jeśli dostał(a)bym taką propozycję, ale sam(a) nie zamierzam się o to starać	8	6	11	8	8	9	10	7	9	6
Nie, nie jestem zainteresowany(a) podjęciem pracy za granicą	76	85	81	82	82	77	74	79	80	84
Obecnie pracuję za granicą	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Trudno powiedzieć	5	1	1	1	0	1	1	2	1	1

Zainteresowani podjęciem pracy za granicą są przede wszystkim najmlodszy z badanych – osoby w wieku między 18 a 24 rokiem życia. Tylko 55% z tej grupy respondentów z góry odrzuca taką ewentualność, a mniej więcej co trzeci (33%) albo już stara się o pracę za granicą (6%), albo zamierza jej szukać w przyszłości (27%). Wśród osób nieco starszych – mających 25–34 lata, a więc tych, którzy, jak można sądzić, osiągnęli już jakiś poziom stabilizacji życiowej, zainteresowanie wyjazdem z kraju i gotowość do poszukiwania pracy za granicą deklarowane są zdecydowanie rzadziej – pracy szuka lub zamierza jej szukać tylko co ósmy z tej grupy (13%). Odsetki takich wskazań są jeszcze nieco niższe wśród starszych respondentów (wśród osób w wieku 35–54 lata gotowość do szukania zatrudnienia za granicą zgłasza 5%–8%). Osoby w wieku powyżej 55 roku życia praktycznie nie są zainteresowane wyjazdem za granicę w celu podjęcia tam pracy.

Tabela 8

Czy obecnie jest Pan(i) zainteresowany(a) podjęciem pracy za granicą?	Wskazania respondentów według kategorii wiekowych				
	18–24 lata	25–35	35–44	45–54	55 lat i więcej
	w procentach				
Tak, jestem zainteresowany(a) i obecnie staram się o pracę za granicą.	6	4	1	1	1
Tak, jestem zainteresowany(a) i zamierzam w przyszłości starać się o pracę za granicą	27	9	4	7	0
Tak, był(a)bym zainteresowany(a) podjęciem pracy za granicą, jeśli dostał(a)bym taką propozycję	10	9	8	8	2
Nie, nie jestem zainteresowany(a) podjęciem pracy za granicą	55	74	86	81	96
Obecnie pracuję za granicą	1	1	1	3	1

Pominięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć”

Młody wiek jest czynnikiem najsilniej sprzyjającym poszukiwaniu zatrudnienia za granicą, a w konsekwencji także czasowej lub – być może – stałej emigracji. Gotowość do podejmowania pracy za granicą okazuje się natomiast słabo zróżnicowana w zależności od płci, miejsca zamieszkania, a nawet poziomu wykształcenia.

Nieco mniejsza niż w przypadku wieku, choć istotna okazuje się zależność deklaracji dotyczących wyjazdów do pracy za granicą od sytuacji ekonomicznej badanych. Gotowość do poszukiwania zatrudnienia poza granicami kraju trochę częściej niż przeciętnie deklarują respondenci źle oceniający własną sytuację materialną (16%) i deklarujący najniższe dochody (do 650 zł na osobę w rodzinie – 12%). Wśród grup społeczno-zawodowych, oprócz uczniów i studentów, spośród których gotowość do poszukiwania pracy deklaruje więcej niż co trzeci (36%), o pracę za granicą wyraźnie częściej niż inni starają się lub zamierzają się starać robotnicy niewykwalifikowani (21%) i osoby bezrobotne (17%).

Ważne w tym względzie są również wcześniejsze doświadczenia badanych – respondenci, którzy w ciągu ostatnich 10 lat pracowali za granicą, trzy razy częściej gotowi są poszukiwać tam zatrudnienia niż respondenci niemający takich doświadczeń.

Tabela 9

Czy obecnie jest Pan(i) zainteresowany(a) podjęciem pracy za granicą?	Deklaracje badanych, którzy:	
	pracowali za granicą w ciągu ostatnich 10 lat	nie pracowali za granicą w ciągu ostatnich 10 lat
	w procentach	
Tak, jestem zainteresowany(a) i obecnie staram się o pracę za granicą	9	1
Tak, jestem zainteresowany(a) i zamierzam w przyszłości starać się o pracę za granicą	10	5
Tak, był(a)bym zainteresowany(a) podjęciem pracy za granicą, jeśli dostał(a)bym taką propozycję	13	5
Nie, nie jestem zainteresowany(a) podjęciem pracy za granicą	60	88
Obecnie pracuję za granicą	8	1

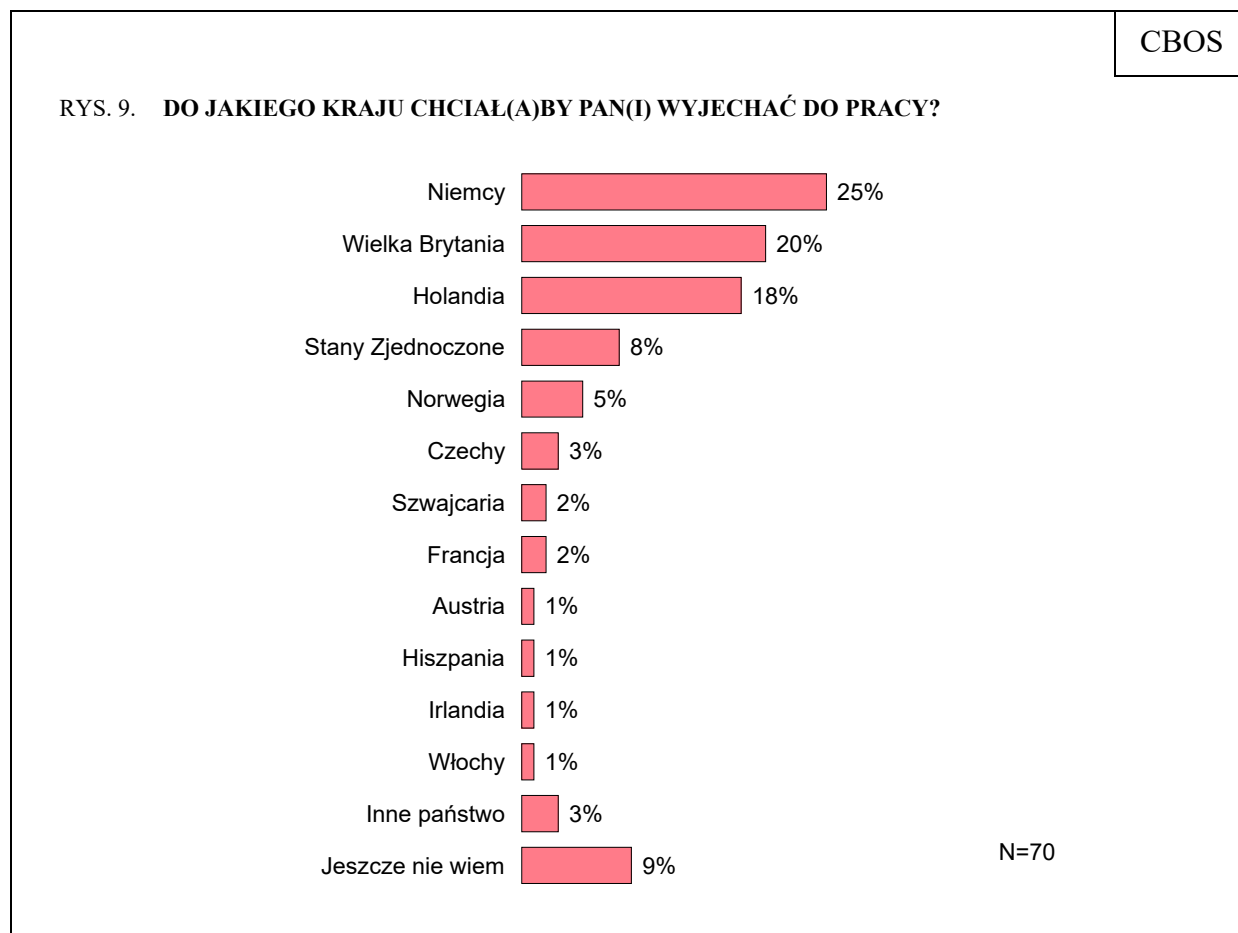
Również w tym zakresie znaczące są doświadczenia innych członków gospodarstwa domowego – badani z migracyjnych gospodarstw domowych częściej wyrażają taki zamiar niż respondenci z gospodarstw domowych, w których nikt nie pracuje za granicą.

Tabela 10

Czy obecnie jest Pan(i) zainteresowany(a) podjęciem pracy za granicą?	Badani, w gospodarstwach domowych których:	
	przynajmniej jedna osoba pracuje obecnie za granicą	nikt nie pracuje obecnie za granicą
	w procentach	
Jestem zainteresowany(a) i obecnie staram się o pracę za granicą.	2	2
Tak, jestem zainteresowany(a) i zamierzam w przyszłości starać się o pracę za granicą	11	5
Tak, był(a)bym zainteresowany(a) podjęciem pracy za granicą, jeśli dostał(a)bym taką propozycję	3	6
Nie, nie jestem zainteresowany(a) podjęciem pracy za granicą	81	85
Obecnie pracuję za granicą	2	1

Jedna czwarta badanych, którzy już podjęli jakieś kroki, by wyjechać do pracy za granicę lub zamierzają to uczynić w przyszłości, chciałyby wyjechać do Niemiec (25%), jedna piąta wybrałaby najchętniej Wielką Brytanię (20%), niewiele mniejszy odsetek miałby ochotę pracować w Holandii (18%). Te trzy kraje to najczęściej wybierane przez Polaków kierunki migracji zarobkowej – zarówno obecnej, jak i dopiero planowanej. Co dwunasty respondent najchętniej pojechałby do pracy za ocean – do Stanów Zjednoczonych (8%). W Europie relatywnie popularnymi kierunkami wyjazdów zarobkowych są również

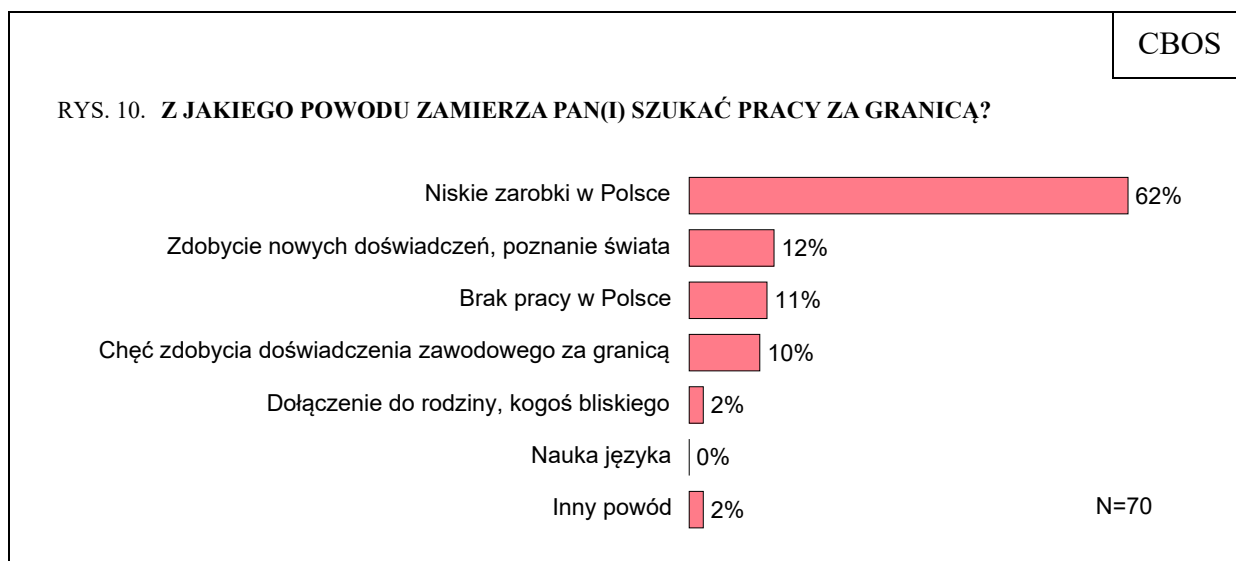
Norwegia, wskazywana przez co dwudziestego potencjalnego migranta (5%), oraz Czechy (3%). Po 2% wybierających się lub chętnych do pracy za granicą wybrało Szwajcarię i Francję. Na liście krajów atrakcyjnych dla migrantów zarobkowych z Polski znalazły się także Austria, Irlandia, Hiszpania i Włochy.

MOTYWACJE WYJAZDÓW DO PRACY ZA GRANICĘ

Najczęstszym powodem skłaniającym Polaków do poszukiwania pracy poza Polską są ciągle relatywnie niskie zarobki w kraju, w porównaniu z możliwościami zarobkowymi za granicą. Ponad trzy piąte badanych planujących lub gotowych wyjechać do pracy za granicę wskazuje ten motyw jako najważniejszą przyczynę ich decyzji (62%). Wszystkie inne motywacje mają dużo mniejsze znaczenie. Część badanych jest gotowa wyjechać za granicę do pracy, by zdobywać nowe doświadczenia życiowe, poznać świat (12%). Jedna dziesiąta chciałaby pogłębić swoje umiejętności zawodowe poprzez zdobycie doświadczenia w pracy za granicą (10%). Co dziewiąty badany wyjechałby za granicę dlatego, że w Polsce nie może

znaleźć dla siebie pracy (11%). Niewielki odsetek ankietowanych planuje wyjazd, by połączyć się z rodziną lub kimś bliskim przebywającym za granicą (2%).

W porównaniu z deklaracjami z roku 2015 odnotowaliśmy wzrost motywacji powodowanych różnicami w poziomie zarobków między Polską a zagranicą (wzrost o 6 punktów procentowych). Nieco straciły na znaczeniu jako powód opuszczenia Polski poziom bezrobocia i niemożność znalezienia odpowiedniego zatrudnienia w kraju (spadek o 4 punkty).

Tabela 11

Z jakiego powodu zamierza Pan(i) szukać pracy za granicą?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	2015	2016
	w procentach	
Brak pracy w Polsce	15	11
Niskie zarobki w Polsce	56	62
Chęć zdobycia doświadczenia zawodowego za granicą	9	10
Zdobycie nowych doświadczeń, poznanie świata	12	12
Dołączenie do rodziny, kogoś bliskiego	4	2
Nauka języka	1	0
Inny powód	2	2

Wyjazdy za granicę z powodu niskich zarobków w kraju są tym bardziej dominującym powodem takiej decyzji, im starszy wiek ankietowanych. Wśród najmłodszych respondentów (do 25 roku życia) w grę wchodzi jeszcze inne czynniki – takie jak chęć poznania świata, zdobycia nowych doświadczeń czy zawodowego sprawdzenia się za granicą. Starsi rzadziej szukają wyzwań zawodowych, choć ciągle jeszcze są ciekawi świata i chcą go przy okazji poznawać.

Z powodu braku pracy najbardziej skłonne do wyjazdu są osoby młode, w wieku 25–34 lata, a pod względem miejsca zamieszkania – mieszkańcy małych i średnich miast (do 100 tys. mieszkańców). Częściej deklarują taki zamiar respondenci z wyższym wykształceniem, a przede wszystkim – co oczywiste – osoby bezrobotne, ale także pracownicy administracyjno-biurowi oraz robotnicy niewykwalifikowani.

W naszym sondażu, w którym przedmiotem badania były doświadczenia osób przebywających na stałe w Polsce, dotknęliśmy tylko niektórych wymiarów migracji zarobkowej, takich jak np. wyjazdy sezonowe.

Jedna piąta dorosłych Polaków mieszkających obecnie w kraju w przeszłości przynajmniej raz pracowała zarobkowo za granicą. Zdecydowana większość wyjeżdżała do pracy po naszej akcesji do UE. Ponad połowa badanych, którzy w ostatnim dziesięcioleciu pracowali za granicą, wyjeżdżała do pracy tylko raz, ponad jedna piąta – co najmniej cztery razy, mniej więcej jedna ósma dwukrotnie, co dziesiąty – trzykrotnie. Długość wyjazdów w większości przypadków wynosiła najwyżej kilka miesięcy.

Najpopularniejszymi kierunkami zarobkowych wyjazdów Polaków pozostają Niemcy, Wielka Brytania i Holandia. Biorąc pod uwagę częstość wyjazdów, można stwierdzić, że Wielka Brytania jest (a raczej była do czasu referendum w sprawie Brexitu) dla Polaków przede wszystkim krajem, do którego jedzie się po to, by znaleźć tam pracę i osiąść na dłuższy czas. Osoby, którym się w Wielkiej Brytanii nie powiodło lub też z jakichś innych względów wróciły do kraju, tylko sporadycznie wybierają się tam po raz kolejny. Inaczej jest w przypadku Niemiec i Holandii – te kraje znacznie częściej są dla Polaków miejscem wielokrotnych wyjazdów zarobkowych i osoby pracujące tam w przeszłości częściej wybierają się tam po raz kolejny.

Zdecydowanie najczęstszym powodem wyjazdów są różnice w poziomie zarobków – niskie zarobki w kraju, w porównaniu z możliwościami zarobkowymi za granicą.

Deklaracje badanych wskazują, że w Polsce migracja ekonomiczna stała się sposobem na usamodzielnienie się ludzi młodych, chociaż nie szukają oni poza Polską jedynie wyższych zarobków, lecz pragną także zdobyć nowe doświadczenia zawodowe i poznawać świat.

Obecnie zainteresowany pracą za granicą i gotowy podjąć jakieś kroki w celu jej zdobycia jest co dwunasty ankietowany, z tego tylko dwóch na stu deklaruje, że już podjęli jakieś starania w tym kierunku, pozostali zaś twierdzą, że dopiero w przyszłości zamierzają ubiegać się o pracę za granicą. Choć odsetki badanych deklarujących chęć wyjazdu w poszczególnych latach różnią się nieznacznie, to można stwierdzić, że Polacy są obecnie najmniej skłonni do szukania pracy za granicą od 2008 roku.

Opracowała
Agnieszka CYBULSKA

Tabela 1

		Czy w ciągu ostatnich 10 lat pracował(a) Pan(i) za granicą?			Liczba osób
		Tak, w przeszłości	Tak, obecnie	Nie	
Ogółem		11	1	88	931
Płeć	Mężczyźni	13	1	86	437
	Kobiety	9	1	89	494
Wiek	18–24 lata	11	3	86	73
	25–34	24	3	72	182
	35–44	13		87	173
	45–54	9	1	90	141
	55–64	7	1	92	169
	65 lat i więcej	2	0	97	193
Miejsce zamieszkania	Wieś	12	1	87	371
	Miasto do 19 999	10	3	86	127
	20 000 – 99 999	10	1	89	190
	100 000 – 499 999	14		86	148
	500 000 i więcej mieszk.	6	3	91	95
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	3		97	185
	Zasadnicze zawodowe	9	1	90	228
	Średnie	12	3	85	285
	Wyższe	18	1	81	234
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	17	2	82	105
	Średni personel, technicy	13		87	33
	Pracownicy adm.-biurowi	18		82	56
	Pracownicy usług	19	4	77	61
	Robotnicy wykwalifikowani	10	2	87	100
	Robotnicy niewykwalifik.	16	7	76	37
	Rolnicy	10		90	51
	Pracujący na własny rach.	25	3	72	46
	Bezrobotni	15	3	82	37
	Emeryci	2	0	98	215
	Renciści	6		94	58
	Uczniowie i studenci	2		98	41
	Gospodynie domowe i inni	14		86	91
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	13	1	85
spółce właścicieli prywatnych i państwa		14	2	84	83
sekt. pryw. poza rolnict.		19	3	79	239
prywatnym gosp. rolnym		9	3	88	53
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	10	1	89	105
	Od 650 zł do 999 zł	12	2	85	140
	Od 1000 zł do 1399 zł	10		90	175
	Od 1400 zł do 1999 zł	9	1	90	138
	2000 zł i więcej	14	2	84	146
Ocena własnych war. mater.	Złe	16		84	83
	Średnie	7	1	93	365
	Dobre	14	2	84	483
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	8		92	60
	Raz w tygodniu	10	0	89	439
	1–2 razy w miesiącu	11	1	88	146
	Kilka razy w roku	13	3	84	197
	W ogóle nie uczestniczy	14	4	82	77
Poglądy polityczne	Lewica	12	2	86	135
	Centrum	12	2	87	247
	Prawica	8	1	91	286
	Trudno powiedzieć	13	1	86	256

Tabela 2

		Czy obecnie jest Pan(i) zainteresowany(a) podjęciem pracy za granicą?						Liczba osób
		Tak, jestem zainteresowany(a) i obecnie staram się o pracę za granicą	Tak, jestem zainteresowany(a) i zamierzam w przyszłości starać się o pracę za granicą	Tak, był(a)bym zainteresowany(a) podjęciem pracy za granicą, jeśli dostał(a)bym taką propozycję, ale sam(a) nie zamierzam się o to starać	Nie, nie jestem zainteresowany(a) podjęciem pracy za granicą	Obecnie pracuję za granicą	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	%	
Ogółem		2	6	6	84	1	1	937
Płeć	Mężczyźni	2	8	8	80	1	1	441
	Kobiety	2	4	4	89	2	0	496
Wiek	18–24 lata	6	27	10	55	1	2	73
	25–34	4	9	9	74	1	1	182
	35–44	1	4	8	86	1		176
	45–54	1	7	8	81	3	0	141
	55–64	1		2	95	2		169
	65 lat i więcej	0		1	97	1	1	196
Miejsce zamieszkania	Wieś	2	6	5	85	1	0	373
	Miasto do 19 999	1	7	4	82	4	2	127
	20 000 – 99 999	3	3	5	86	2	1	191
	100 000 – 499 999	1	7	4	86	2		149
	500 000 i więcej mieszk.	2	4	15	78			97
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	1	6	4	87		2	186
	Zasadnicze zawodowe	0	6	4	87	2	0	229
	Średnie	2	6	5	83	3	0	287
	Wyższe	3	4	10	82	0	0	235
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	2	3	12	81	1	1	105
	Średni personel, technicy		7	22	68	3		33
	Pracownicy adm.-biurowi	3	2	12	83			56
	Pracownicy usług	1	8	4	87			63
	Robotnicy wykwalifikowani		6	7	82	4	1	102
	Robotnicy niewykwalifik.	9	12	6	66	7		37
	Rolnicy	2	2		97			51
	Pracujący na własny rach.		5	2	88	5		46
	Bezrobotni	3	14	10	70	1	1	37
	Emeryci			1	98	1	1	218
	Renciści	2			94		4	58
	Uczniowie i studenci	2	34	12	52			41
	Gospodynie domowe i inni	6	7	8	77	1		91
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	1	5	5	87	2		119
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	2	6	13	77	2		83
	sekt. pryw. poza rolnict.	2	7	9	79	2	1	242
	prywatnym gosp. rolnym	3	2		94	2		53
		1	11	7	80	1		105
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	1	11	7	80	1		105
	Od 650 zł do 999 zł	2	5	6	85	2	0	142
	Od 1000 zł do 1399 zł	2	2	5	90	1	0	175
	Od 1400 zł do 1999 zł	2	4	4	91			139
	2000 zł i więcej	3	5	7	83	2		146
Ocena własnych war. mater.	Złe	3	13	4	80			83
	Średnie	2	4	8	83	1	1	369
	Dobre	2	5	5	86	2	0	485
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu			9	91			60
	Raz w tygodniu	1	4	4	89	1	0	440
	1–2 razy w miesiącu	3	6	6	85	1		146
	Kilka razy w roku	2	9	8	77	3		199
	W ogóle nie uczestniczy	6	8	9	76	1		77
Poglądy polityczne	Lewica	5	6	6	82	1		136
	Centrum	1	6	5	86	2	0	248
	Prawica	0	5	6	87	1	0	287
	Trudno powiedzieć	3	6	7	82	1	1	257